

FILOSOOF

Maandelijkse uitgave van de Faculteitsvereniging Utrechtse
Filosofiestudenten voor de Faculteit Wijsbegeerte Utrecht.

Jaargang 3 Nummer 20
Juni / Juli 2002 Blok 5

IN DIT NUMMER:

Van de Redactie	p.1
Het goede Leven	p.2
Vorm en Inhoud	p.3
Budapest	p.4
Kalender	p.6
Onderwijs en Filosofie	p.8
Kunst en Moraal: het FUF-Symposium	p.9
Tentamenroosters	p.11
Humor	p.12

VAN DE REDACTIE

*Het waren wel spannende weken, zeg!
Bijna moest ik hier al het treurige bericht
gaan schrijven dat De Filosoof volgend
jaar tot het verleden zou gaan behoren...*

Door C. van Sijl

Gelukkig is er echter op het laatste moment een aantal mensen bereid gebleken om te zorgen dat we volgend jaar nog steeds van ons eigen faculteitsblad kunnen genieten. Karen Groeneveld en Floris van den Berg nemen het roer van Carlo en mij, Claartje, over en ik ben ervan overtuigd dat zij *De Filosoof* samen met Wendy een spetterende doorstart zullen geven!

Dit is echt een reden om heel blij te zijn, want ik heb zo het vermoeden dat met de invoering van BaMa het bij wijsbegeerte toch al zo vage gevoel van een eigen

faculteit wel eens heel erg in het gedrang zou kunnen komen. Je wordt aan alle kanten gestimuleerd om over de grenzen van je eigen vakgebied te kijken, wat niet alleen betekent dat je zelf minder vast aan de faculteit wijsbegeerte gebonden raakt, maar natuurlijk ook dat veel mensen "van buiten" bij filosofie vakken komen volgen. Het zal waarschijnlijk geen regelrechte invasie van bijvakkers worden, maar we zullen het volgens mij wel merken. Zeker nu de plannen voor een nieuwe huisvesting van onze faculteit (met eigen voordeur, collegezalen en "dorpspomp") van tafel zijn geveegd en we dus nog altijd geen eigen ontmoetingsplek hebben... Want dat moet gezegd: die ellenlange smalle, rechte gang van de vierde verdieping in het bestuurs-gebouw nodigt niet echt uit om na college even rond te hangen, zeker niet als da college toch al in Trans 1, het CGZ of het Unnikgebouw heeft plaatsgevonden

Kort geleden heeft een aantal studenten ook al een brief naar alle wijsbegeertestudenten gestuurd met een vergelijkbare boodschap. Het is niet alleen belangrijk, maar ook nog eens heel erg leuk om een levende faculteit te hebben, waar je met medefilosofen kunt bijkletsen en discussiëren, zodat je die roemruchte ivoren toren van de filosofie even kunt verlaten. Het is namelijk erg grappig dat in vrijwel iedere zelf-evaluatie van de faculteit staat dat studenten die nauw bij de faculteit betrokken zijn hun studie over het algemeen ook met meer succes volgen, terwijl veel studenten daar kennelijk niet zo van overtuigd zijn, liever hun eigen gang lijken te willen gaan en individueel studeren...

Enfin, ik ga hier niet herhalen dat de FUF je helpt bij het verdiepen van je studie en het verwerken van de stof door mogelijkheden te bieden om met elkaar in een breder verband dan de specifieke vakken met elkaar over filosofie te

praten en dat ze je studie bovendien ook gezellige en sociale kanten geeft. Zoals je hebt kunnen zien op het FUF-symposium over kunst en moraal op 14 juni jongstleden.

In die brief stond ook al dat de studenteninspraak van de opleidingscommissie, de faculteitsraad en het opleidingsbestuur veel nadelige regelingen, die met de komst van BaMa over ons worden uitgestort, voorkomt of gunstiger maakt en dat je natuurlijk hiervan op de hoogte blijft via je eigen faculteitsblad *De Filosoof*... Ook dat hoef ik hier dus niet meer uit te leggen. Ik hoop alleen dat volgend jaar nieuwe mensen met net zoveel enthousiasme deze karretjes zullen trekken als dit jaar is gedaan. En ik heb goede hoop, want kijk maar: hoeveel zorgen ik me ook gemaakt

heb over de opleidingscommissie en *De Filosoof*, hoe somber de toekomst er daarvoor ook uit zag, tenslotte lijkt het allemaal goed te komen!

**FIJNE VAKANTIE!
... EN SUCCES
MET DE
LAATSTE LOODJES
VOOR BA/MA
WORDT INGEVOERD!**

HET GOEDE LEVEN

Waarom is het goede leven een probleem? Het zijn de weerbarstige wereld en de maatschappij die je het leven zuur kunnen maken doordat ze je frustreren in het verwezenlijken van het goede leven.

Door F. van den Berg

Als je goed wilt leven dan moet je daarover nadenken, zoals ook Socrates al zei. Reflectie op het eigen leven in verhouding tot de groep waartoe je behoort en de tijd waarin je leeft, is belangrijk om je eigen positie te kunnen bepalen. Je kunt namelijk rationeel over je eigen leven nadenken. Bijvoorbeeld door je af te vragen of wat je doet je wel echt gelukkig maakt en of er mogelijkheden zijn dat te verbeteren. Met name is het belangrijk om je niet te laten verleiden door allerlei drogbeelden van het geluk en je niet al te gemakkelijk neer te leggen bij de sociale werkelijkheid door je te confirmeren aan de groep waarin je toevallig geboren bent. Je bent contingent 'geworpen' in de wereld en je kan voor een groot deel kiezen wie je bent. Kritische rationaliteit is onontbeerlijk. Daarnaast moet je de ruimte laten voor je emoties. Empathie, het vermogen je in te leven in anderen, moet leiden tot een positieve inzet voor anderen.

Een heel belangrijk onderdeel voor het goede leven is voor mij vrijheid. Dat ik zelf kan bepalen wat ik met mijn leven doe, dat ik mag gaan en staan waar ik wil, dat ik mag doen wat ik wil (binnen het formele kader van het recht natuurlijk). Wanneer de staat of een onderdrukkend systeem (bijvoorbeeld een rigide sociaal systeem op religieuze grondslag) mijn vrijheid zou beperken door voor mij te bepalen hoe ik mijn leven moet inrichten, zou het heel moeilijk zijn mijn eigen goede leven te leiden. Want, laat ik voorop stellen, ik heb een hedonistische visie op het goede leven: het goede leven is een gelukkig leven. Genieten speelt een belangrijke rol in mijn leven: genieten van literatuur, seks, kunst, reizen, films, toneel, natuur, fotografie, gesprekken met vrienden, werk, sporten, brieven schrijven, studeren.

Een gelukkig leven kun je niet in je eentje leiden. De mens is in essentie

**WANT,
LAAT IK
VOOROP STELLEN,
IK HEB EEN
HEDONISTISCHE
VISIE OP
HET GOEDE LEVEN:
HET GOEDE LEVEN
IS EEN
GELUKKIG LEVEN.**

een sociaal wezen. Daarom is het belangrijk om een levensgezel te hebben waarbij vriendschap, liefde en intimiteit een belangrijke rol spelen. Daarnaast is het prettig om goede sociale contacten te hebben met vrienden, familie, kennissen en collega's. In het goede leven moet je je maximaal kunnen ontplooien op het gebied waar je goed bent en wat je leuk vindt. Een

sporter moet kunnen sporten, een muzikaal iemand moet musicus kunnen worden en een intellectueel moet vrij en ongebonden kunnen zijn. De staat moet daarom zorgen dat er een sociaal-culturele infrastructuur is waarin dit mogelijk is. Deze structuur moet aan twee voorwaarden voldoen, namelijk vrijheid (ook wel negatieve vrijheid genoemd) en het moet mogelijkheidsvoorwaarden bieden zoals onderwijs, gesubsidieerde cultuur en sportfaciliteiten (ook wel positieve vrijheid genoemd).

Een probleem voor het goede leven is echter de ellende en slechtheid in de wereld. Ook al zou je je kunnen afsluiten van de ellende elders in de wereld dan nog drukt deze ellende op je geweten. Het goede leven kan pas bestaan in een wereld waarin iedereen gelukkig kan zijn. Daarom is een noodzakelijk onderdeel van het goede leven de inzet voor een betere wereld, bijvoorbeeld door inzet voor een NGO of vrijwilligerswerk. Als een aanhanger van het Verlichtingsdenken betreur ik het dat er nog steeds zoveel onnodige obstakels zijn voor het goede leven. Religie zie ik vooral als een obstakel voor het goede leven, omdat het de lol uit het leven haalt door van het leven een voorportaal te maken en het leven ondergeschikt te maken aan een hogere macht. Bovendien leidt religie vaak tot onderdrukking van individuele vrijheid, met name van vrouwen, en kan het tot geweld leiden. Mensen geven veel te snel hun vrijheid en autonomie uit handen. Dat is een belemmering voor een hedonistisch rationeel gelukkig leven.

De filosoof Bertrand Russell drukte de essentie van deze levenshouding eens heel krachtig uit:

The good life is one that is inspired by love and guided by reason.

**EEN
GELUKKIG LEVEN
KUN JE NIET
IN JE EENTJE
LEIDEN.**

**IN
HET GOEDE LEVEN
MOET JE JE
MAXIMAAL
KUNNEN ONTPLOOIEN
OP HET GEBIED
WAARIN JE
GOED
BENT EN
WAT JE
LEUK
VINDT.**

VORM EN INHOUD

*Maakt alleen de vorm de inhoud
tot iets dwingends?*

Workshop Debatteren

dinsdag 25 juni
aanvang 19.30 uur
plaats: café de Gasterij (Trans 7: dat is bij de
Kromme Nieuwegracht en achter de Domkerk)
Toegang gratis, na afloop borrel!

Voor alle filosofisch geïnteresseerden aan onze faculteit is het erg belangrijk de kunst van het argumenteren te beheersen. Dit is niet alleen voor het verbale debat van belang, maar ook een schriftelijke verdediging van een eigen standpunt staat of valt bij de opbouw van de betooglijn. In de studie wijsbegeerte wordt aan dit laatste veel aandacht besteed in de vorm van het schrijven van papers en essays waar goede begeleiding door de docenten nagestreefd wordt. Oefening baart kunst en van fouten kan men immers heel veel leren.

Tijdens de studie is ook aandacht voor het voorbereiden en houden van referaten, met of zonder "opgelegd" onderwerp. Al met al een gedegen voorbereiding op het wetenschappelijk-maatschappelijk klimaat waar wij onze eer gaan verdedigen!

MAAR!

Wanneer er echter sprake is van een debat zijn andere voorbereidingen en vaardigheden van belang. Het debat is de zuurstof van onze democratie. Maar hoe maak je een debat boeiend?

Hoe overtuig je je publiek van een standpunt?

En hoe verweer je je tegen debattrucs en drogredenen van anderen?

Het is voor filosofen erg belangrijk de openbare discussie niet te schuwen en dat is voor de FUF reden genoeg om hier de aandacht op te vestigen.

25 juni

Op 25 juni a.s. zal de FUF een debatavond organiseren voor haar leden. Op deze avond zal Richard Engelfriet, debattrainer van beroep, ons middels een interactieve workshop inwijden in de kunst van het debatteren. Aan de hand van smakelijke anekdotes, waarin Aristoteles en Socrates, Wim Kok en Bill Clinton, maar ook Henk Bres en Johan Cruijff uitgebreid aan bod komen, leer je de kunst en de lol van het debat aan den lijve. Na een korte inleiding kun je uiteraard het geleerde direct in praktijk brengen door

middel van diverse debatformen waarin actuele onderwerpen de revue passeren. Richard Engelfriet zal vervolgens ieder debat beoordelen door in te gaan op vorm, inhoud en uiteraard overtuigingskracht. Het is dus niet alleen luisteren, maar ook zelf doen. Zoals gezegd: een *must* voor iedere filosoof!

Over de inleider

Richard Engelfriet is debater pur sang. Hij won als student twee debatten van GroenLinks

fractievoorzitter Paul Rosenmöller en heeft tegenwoordig van zijn hobby zijn beroep gemaakt. Hij verzorgt debattrainingen voor o.a. de Katholieke Universiteit Brabant, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het CDA, D'66, GroenLinks en diverse gemeenteraadsleden en wethouders. Bovendien organiseert en leidt hij debatten in het hele land en kan met gepaste trots zeggen dat hij 'van en voor het debat leeft'.

Voor meer informatie kun je altijd contact met hem opnemen via:

tel. 06 16330906 of kijk op:

<http://www.richard.engelfriet.net>

Kortom;

Zo zie je maar weer: de FUF is een werkelijke aanvulling op het onderwijs dat de faculteit aanbiedt. Met de activiteiten die de FUF organiseert, kun je je studie nog completer maken! Laten we dit studiejaar afsluiten met deze leuke en leerzame avond waarin je, wie weet, nog tips kunt krijgen voor dat laatste paper of het tentamen dat je nog moet maken.

BUDAPEST

Het is al weer bijna zomervakantie en de laatste keer dat ik op vakantie ben geweest, lijkt alweer zo ver weg... maar zo lang geleden was het nou ook weer niet. Ruim een maand geleden vertrok ik met nog dertig andere filosofiestudenten op FUF-reis naar het verre oosten met als bestemming: Budapest.

Door I. Conradie

Met Constant als onze reisleader stapten wij op vrijdagavond in de nachttrein naar Wenen. We werden getraakteerd op een reisprogramma en een biertje en dat was het begin van een (voor sommigen) gezellige, lange en drankrijke nacht. Ons gezelschap werd nog "opgevrolijkt" door een stel Bayern-München supporters waarmee voornamelijk over *fußball* werd gepraat en dan vooral over 'die UEFA-Cup' ("Natürlich geht Feyenoord winnen, man!"). Toen de laatsten in slaap vielen, werden de eersten weer wakker en 's ochtends waren we in Wenen. In Wenen gauw overgestapt op de trein naar Budapest waar we eerst duidelijk moesten maken dat gereserveerd betekende dat wij er graag wilden zitten, *bitte*. Op de grens met Hongarije waren de Hongaarse douanebeambten fanatiek genoeg om mijn

handtas en Kaspers hele bagage te doorzoeken, maar we kwamen er met een stempel in ons paspoort vanaf.

E e n m a a l aangekomen gingen we eerst maar naar ons hostel, Diákspport. Het was een fel turkooizen gebouw dat in drie dagen volledig in de steigers werd gezet, elke dag van half acht 's ochtends (!) tot ver in de middag.

Iedereen trok er in groepjes op uit. Ik denk dat als iedereen vertelt wat hij of zij heeft

gedaan dat we dan bijna heel Budapest wel gezien hebben. Sommigen kunnen vertellen over de vele kerken en musea, anderen over Buda en Pest, over de opera, hoe Feyenoord won, over goulash of openluchtfesten buiten de stad, en iedereen kan vertellen over de thermen.

Budapest staat er bekend om en de twee bekendste thermen zijn het Gellert en het Széchenyi. In de zwembaden moet je een bad-

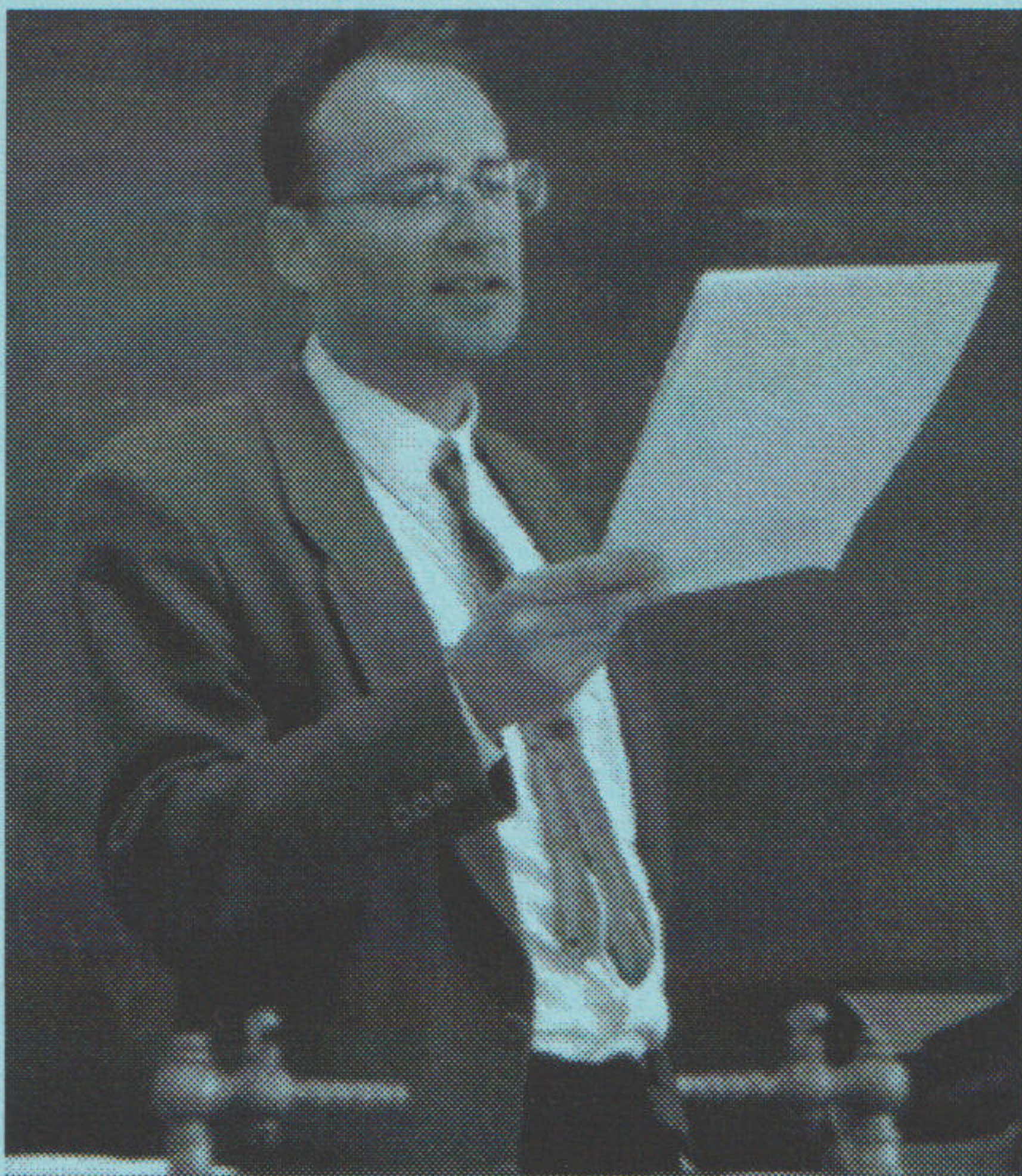
mutsje op en anders ga je ergens anders in: hete baden, koele baden, ijskoude baden, stoombaden, sauna's en (verwarmde) buitenbaden met fonteinen. In het Széchenyi, in het stadspark, zaten de oude mannetjes te schaken in het buitenbad en zaten wij te weken en te ver-rimpelen... en een beetje filosoferen natuurlijk.

Want naast al dat sfeer proeven waren er ook nog twee lezingen en een praatje met Mr. Robinson. Deze Engelsman doceerde aan een instituut dat zowel onderwijs als doel had als een meer wetenschappelijke en open sfeer te introduceren in het post-communistische Hongarije. Met hem spraken we over Budapest, hoe hij Menno Lievers kende, over

filosofie en politiek. Onze reis had onvermijdelijk een politieke sfeer. Aan de ene kant omdat duidelijk werd dat de geschiedenis van Hongarije vol zat met grote politieke veranderingen en extremen die een grote invloed hadden (gehad) op de mensen. Ook in Hongarije zaten er nu verkiezingen aan te komen, net als in Nederland. De gebeurtenissen in Nederland waren de andere reden dat we het wel heel vaak over politiek hadden. Per sms wist bijna de hele groep meteen dat Pim Fortuyn was vermoord en in de daaropvolgende dagen hield iedereen elkaar op de hoogte via berichten van internet en buitenlandse kranten.

De eerste lezing werd gehouden door meneer Somos. In gebrekkig Engels hield hij een verhaal over de filosofen van Hongarije. De enige filosoof van internationale bekendheid was (Györyg) Lukacs. De tweede lezing werd dan ook gehouden door een (voormalig) volgeling van Lukacs, de heer Vadja. Hij vertelde veel over wat hij zelf had meegemaakt, om ons een

beeld te geven van hoe het was onder het communisme. De beperking van onderzoek, publicatie en lesbevoegdheid en het onderwijs dat alleen marxisme-leninisme centraal stelde. Om dit soort verhalen rechtstreeks van iemand te horen was een unieke ervaring. Het gesprek was heel politiek-sociaal gericht en misschien is dat juist wel typisch voor Hongarije. Het mist een filosofische traditie, maar heeft wel zoveel ingrijpende politieke en sociale gebeurtenissen gekend, dat daar veel van te leren valt. Het was naïef te denken dat we lezingen zouden krijgen over Hongaarse filosofen in een land waar tot twintig jaar terug niet eens de vrijheid was om over dingen te kunnen denken en daarover van gedachten te kunnen wisselen.

De week zat er al weer bijna op. De laatste dag nog een laatste keer naar de thermen om uitgerust naar het station te gaan... waar we niet moesten zijn!! Binnen twintig minuten moesten dertig mensen per taxi naar de andere kant van de stad. Waar was iedereen? Een groepje

taxichauffeurs was meer dan bereid van deze situatie gebruik te maken en voor een belachelijk hoog bedrag alles te regelen. Met gevaar voor eigen leven (en dat van ons) sjeesde onze taxichauffeur van de ene baan naar de andere, toeterde, en kreeg ons net op tijd in de trein. Die reed meteen weg voordat we iedereen konden tellen... We waren compleet.

De terugreis verliep voorspoedig, in Wenen hadden we nog tijd voor een wandelingetje en op zondagochtend kwamen alle FUF-reizigers weer aan in Nederland. We zwaaiden elkaar uit en ik dacht... tot volgend jaar?!

F

DE GROTE VRIENDELIJKE

Internationale School voor Wijsbegeerte

www.isvw.nl

Zomercursussen

PRAKTISCHE INFORMATIE

VERBLIJF

De cursussen/conferenties vinden plaats in het eigen conferentieoord van de ISVW, De Queeste, te Leusden, bij Amersfoort. De Queeste biedt haar gasten volledig pension. U beschikt over een kamer met douche, toilet en telefoon. Tenzij anders met u overeengekomen verblijft u op een eenpersoonskamer.

PRIJZEN

De pensionprijs is als volgt opgebouwd: overnachting 25,25 ontbijt 4,80 lunch 9,30 diner 15,- Voor de gereduceerde cursusprijs komen alleen leden van de Vrienden van de ISVW in aanmerking. Het lidmaatschap van de Vrienden kost 23,- per jaar.

AANMELDING

Bij voorkeur met het antwoordformulier op internet Graag zo spoedig mogelijk! Na aanmelding ontvangt u een acceptgiro, een routebeschrijving en volledige programma-informatie.

ANNULERING

Tot 5 dagen voor het begin van de cursus is men 12,50 administratiekosten verschuldigd. Daarna is restitutie niet mogelijk. Wij wijzen u op de mogelijkheid om zelf een annuleringsverzekering af te sluiten.

ISVW

Dodeweg 8
3832 RD Leusden
Tel. 033 - 4227200
Fax 033 - 4650541
E-mail info@isvw.nl

15-19 juli

God in de westerse wijsbegeerte

God van Abraham, God van Izaäk, God van Jacob. Niet de God der filosofen, maar de levende God". Acht jaar lang droeg Blaise Pascal deze woorden met zich mee, neergeschreven op een stuk perkament, ingenaaid in zijn kleren. Na zijn dood werd het ontdekt en kreeg het een naam: het "Mémorial". Herinnering aan een Godservaring. "Niet de God der filosofen, maar de levende God!" Veel gelovigen zullen het Pascal nazeggen. En de suggestie is duidelijk: De filosofie moet zich niet met God bezig houden, want dan ontstaan levensvreemde gedachteconstructies.

Kosten: 450,00 incl. verblijf, zonder logies/ontbijt 329,80. Vrienden van de ISVW genieten een korting van 13,50.

22-26 juli

Het Theologisch - Politiek Tractaat van Benedictus de Spinoza

In zijn Theologisch - Politiek Tractaat ontwierp Spinoza een strategie tot bevrijding van de samenleving en de cultuur uit dogmatische verstarring en politieke knechting. Stelde hij in de Ethica dat die bevrijding slechts in de politieke gemeenschap, de civitas, kan worden nagestreefd, in zijn Theologisch - Politiek Tractaat onderzoekt Spinoza de sociale samenleving en wijst hij een uitweg uit de impasse waarin de godsdienst en de politiek verkeerden. Alleen een door de filosofie gestuurde nieuwe houding tegenover beide kan een oplossing brengen. De twee boeken, de Ethica en het Tractaat, vullen elkaar dus aan.

Tijdens de cursus wordt gebruik gemaakt van het Theologisch - Politiek Tractaat (Uitgeverij Wereldbibliotheek). Aanbevolen wordt het boek vooraf aan te schaffen. Het Theologisch - Politiek Tractaat kan bij de Vereniging Het Spinozahuis tegen een gereduceerde prijs worden besteld.

Besteladres:

Secretariaat Vereniging Het Spinozahuis
Paganinidreef 66, 2253 SK Voorschoten
Tel. 071 561 27 59; fax 071 562 17 59;
e-mail vspinoza@xs4all.nl

Kosten: 450,- (incl. verblijf), zonder logies/ontbijt 329,80. Vrienden van de ISVW en leden van de Vereniging Het Spinozahuis ontvangen een korting van 13,50.

26-28 juli

Identiteit en integratie

Deze cursus heeft de vorm van een werkconferentie. Dat houdt in dat van deelnemers enige zelfwerkzaamheid wordt verwacht in de vorm van korte tekststudies en discussiegroepjes. Enkele weken voor dit weekend zal aan de deelnemers een tekstbundel worden gestuurd. Een aantal van de teksten in deze bundel zal in ieder geval tijdens dit weekend aan de orde komen, en van deelnemers wordt verwacht dat ze deze dan ook voorafgaand aan het weekend gelezen hebben.

Kosten: 193,50 (incl. verblijf), zonder logies/ontbijt 133,40. Vrienden van de ISVW en leden van het Humanistisch Verbond ontvangen een korting van 13,50.

29 juli - 2 augustus

Productief denken

Stoeien met filosofisch denkgereedschap

Dit is een cursus voor mensen die zich willen bekwamen in het ontwikkelen van een eigen gedachtegang. Zij krijgen daartoe zeven fundamentele gereedschappen in handen uit de (merendeels moderne) geschiedenis van de filosofie. In het eerste gedeelte van de cursus worden de gereedschappen stuk voor stuk

ZOMERKALENDER!

gepresenteerd, mede aan de hand van beeldende kunst en muziek. Met behulp van oefeningen maken de deelnemers zich de gereedschappen eigen.

In het tweede deel hebben we de gereedschapskist als geheel tot beschikking. Uitgaande van thema's of probleemstellingen naar keuze, wordt met behulp van de verschillende instrumenten een gedachtegang opgebouwd. De resultaten ervan worden gezamenlijk beoordeeld. Creativiteit en kritisch denken gaan in deze cursus hand in hand.

De cursus veronderstelt geen enkele voorkennis op het gebied van filosofie. Plezier in denken en gedachtewisseling staat voorop.

Kosten: 450,- (incl. verblijf), zonder logies en ontbijt 329,80. Vrienden van de ISVW ontvangen een korting van 13,50.

12-16 augustus

Filosofie van de levenskunst

Hoe te leven? Waar leef ik voor? Wat is een gelukkig of geslaagd leven? Wat kun je er aan doen? En hoe is levenskunst mogelijk in ons soort maatschappij en cultuur? In deze cursus komen een aantal filosofen aan bod die meenden dat het leven tot een kunst kan worden. Als we ervoor kiezen. En het gaat niet vanzelf. Levensgeluk is niet (slechts) een kwestie van toeval en omstandigheden; we hebben het grotendeels zelf in de hand.

De cursus draait voornamelijk rond Aristoteles, Epicurus, de Stoa, Nietzsche, Zen, Irigaray en Foucault. Hoe dachten zij over onderwerpen als karaktervorming, gemoedsrust, omgaan met emoties, leven in het hier en nu, zelfstilering, seksualiteit en macht? We onderzoeken welke mensbeelden zij erop nahielden, welk ideaal werd nagestreefd en hoe het denken in dienst kan staan van de ontwikkeling van levenskunst.

Naast inleidingen op filosofen zullen we gezamenlijk teksten lezen, thema's onderzoeken en een koppeling maken met de eigen ervaring, o.a. door een aantal levenskunstige oefeningen.

Maximum aantal deelnemers: 25; Kosten: 450 (incl. verblijf), zonder logies/ontbijt 329,80. Vrienden van de ISVW genieten een korting van 13,50.

16-18 augustus

Jean-Paul Sartre en Simone de Beauvoir

In dit zomerweekend gaan wij, aan de hand van Sartre en De Beauvoir, aan de slag met het probleem van de menselijke vrijheid. Zowel Sartre als De Beauvoir hebben zich naast hun politieke engagement vooral verdiept in het vrijheidvraagstuk. Vrijheid staat dan ook centraal in hun beider gedachtegoed. En de begrippen existentie, vrijheid en verantwoordelijkheid zijn in hun optiek onlosmakelijk met elkaar verbonden: existentie leidt tot vrijheid en vrijheid tot verantwoordelijkheid. De mens heeft de regie over zijn eigen leven. 'De vrijheid van de mens gebiedt ons onszelf tot iets te maken, gebiedt ons om 'authentiek' of echt te bestaan.' Sartre ziet de menselijke vrijheid daarom als een noodlot, waaraan de mens zich niet kan onttrekken. 'De mens is tot vrijheid veroordeeld', zegt hij ook. 'Veroordeeld omdat hij

zichzelf niet geschapen heeft en toch vrij is, want nu hij eenmaal in deze wereld geworpen is, is hij verantwoordelijk voor al zijn daden'.

Wij kunnen nooit die verantwoordelijkheid voor onze daden ontkennen, we kunnen ons nooit verschuilen achter 'de menselijke natuur' of de 'menselijke zwakheid'. Wanneer we ons daarop wel beroepen, beschuldigt Sartre ons van Mauvaise foi, ofwel van 'kwade trouw', omdat we ons als lafaards gedragen. Door op deze wijze de menselijke vrijheid te doordenken, ontstaat er wel een probleem, namelijk de vrijheid van de ander. Sartre heeft dit onderkend en is in zijn werk dan ook op zoek gegaan om de absolute vrijheid van het individu te verzoenen met de eveneens totale vrijheid van de ander.

De Beauvoir heeft dit probleem van de vrijheid nog verder uitgewerkt en toegesneden op de vrijheid van de vrouw, waarbij zij tot een enigszins verrassende conclusie is gekomen.

Kosten: 193,50 (incl. verblijf), zonder logies/ontbijt 133,40. Vrienden van de ISVW genieten een korting van 13,50.

16-18 augustus

Spelen met meervoudige vermogens - de magie van muziek, beweging, contact, reflectie, analytisch en creatief denken

Stel dat het spreekwoordelijke marsmannetje naar de aarde kwam om de mensen te beschrijven. Zou hij dan beginnen met een IQ-test, of liever kijken naar de producten van mensen als de architect Gaudi, de danseres Martha Graham, de filosoof Socrates, de schilder Picasso of de tennister Navratilova? Hoe kijken wij er eigenlijk zelf naar? Deze cursus is een ontdekkingsstocht naar de meervoudige vermogens van de mens, zoals die door de psycholoog Gardner vertaald zijn naar acht intelligenties: van de bekende linguïstische, logisch - mathematisch en ruimtelijke tot de muzikale, bewegingstechnische, introspectieve, interactionele en naturalistische intelligenties. Alle mensen hebben een repertoire aan vaardigheden en vermogens voor het oplossen van verschillende soorten problemen. Volgens deze opvatting is een intelligentie een vermogen om een probleem op te lossen of iets te maken dat gewaardeerd wordt in een of meerdere culturele setting. Dat wil zeggen, uw intelligentie kan veranderen met de context. Als u met een Aboriginal vast zou zitten in het midden van de Australische woestijn zonder water en voedsel, dat zou zeker de Aboriginal de intelligentere zijn omdat zij zou weten hoe te overleven. Verplaats haar naar uw bureau en vraag haar uw computer te gebruiken en de rollen zullen zich omkeren.

Kosten: 193,50 (incl. verblijf), zonder logies/ontbijt 133,40. Vrienden van de ISVW genieten een korting van 13,50.

ONDERWIJS EN FILOSOFIE

'Filosofie is noodzakelijkerwijs debat met de voorgangers', schrijft Rutger Claassen in zijn behartenswaardige analyse van een drietal kenmerken van het wijsbegeerte-onderwijs aan deze faculteit. Het citaat slaat op een van die kenmerken die hij waarneemt: de scheiding die er bestaat in het onderwijs tussen de geschiedenis van de filosofie en de systematische filosofie.

Door J. Vorstenbosch, UD Praktische filosofie

Deze scheiding lijkt me de meest interessante. De twee andere kenmerken, de misverstanden over de afstudeerprofielen en de eenzijdige onderwerp en literatuurkeuze, zijn een afzonderlijke discussie waard. Maar voor een deel hebben ze te maken met het algemene probleem van de scheidslijn tussen disciplinegroepen, voor een deel gaat het om praktische, marginale problemen, voor een ander deel om de historische duiding van de plaats van filosofie in verschillende culturen (de verschillende landen op het continent, Engeland, de Verenigde Staten). Hoewel mijn vingers jeuken om op de suggesties die Rutger met het oog op het laatste doet, waag ik me er maar niet aan.

Rutger had ook nog andere scheidingen dan die tussen geschiedenis en systematiek kunnen benadrukken, namelijk die tussen grote delen van de theoretische filosofie en de praktische filosofie. En misschien zelfs een scheiding tussen allerlei (sub-)disciplines of aandachtsgebieden, waarvan de beoefenaren immers maar zelden bij elkaar over de vloer komen. Zelfs de bedrijfsethici vormen een ander wereldje dan de dierethici, om me tot mijn eigen vak te beperken. Men kan tegenover deze fragmentatie een onderwijs-ideaal van integratie en debat stellen – de neiging van een gemotiveerd en kritisch student zoals Rutger Claassen er een is. Of een realistische, berustende visie die zijn gronden vindt enerzijds in de behoefte aan kwaliteit, vooral onderzoekskwaliteit, die onvermijdelijk concentratie en specialisering met zich mee brengt, en anderzijds in het besef van de beperkingen van tijd en energie waaraan ieder mens onderhevig is. Tot de laatste visie zal de docent geneigd zijn. Wat werkelijk is – in dit geval, zoals ook Rutger toegeeft: dat het nivo van het onderwijs goed, maar inhoudelijk een gemoduleerde zaak en met een eenzijdige (historisch, analytisch, Engelstalige) invulling - is redelijk, om met Hegel te spreken.

Rutger doet, heel slim, om zijn pleidooi voor een debat over eenzijdigheden en scheidingen te ondersteunen een beroep op

het geweten van de filosofiedocenten. Is het niet onverteerbaar dat het onderwijs in de filosofie niet steunt op een expliciete onderwijsfilosofie, op een doordachte opvatting over wat filosofie is en wat onderwijs is? En hij probeert in zijn stuk argumenten, sommige raak, andere in de buurt van de roos, weer andere meer aan de rand, aan te dragen tegen de impliciete onderwijsfilosofie waarmee scheidingen en eenzijdigheden in stand worden gehouden. Want een impliciete filosofie, is geen filosofie, zo lijkt de boodschap.

**IS HET NIET
ONVERTEERBAAR
DAT
HET ONDERWIJS
IN DE FILOSOFIE
NIET STEUNT
OP
EEN EXPLICIETE
ONDERWIJSFILOSOFIE,
OP EEN
DOORDACHTE
OPVATTING
OVER
WAT FILOSOFIE IS
EN
WAT ONDERWIJS IS?**

Zijn pleidooi lijkt, aan de vooravond van de introductie van het nieuwe onderwijssysteem, te rechter tijd te komen. De vraag is of het hem zal lukken om op deze manier de ijverige filosofiedocenten uit hun kamers te lokken in het schrille licht van een facultair debat over ideeën omtrent filosofie en onderwijs. Ook, schrijver dezes, óók filosofiedocent en over het algemeen niet te beroerd om zich buiten de gebaande paden van de academische filosofie te begeven, ziet een beetje op tegen het inzaaien van de akker die door Rutger is omgeploegd. Men kan het nu eenmaal niet over alles tegelijk hebben en er wordt, als men zijn opmerkingen filosofisch en dat wil voor mij zeggen: radicaal en principieel, serieus neemt, nogal wat omgewoeld.

Vooralsnog gaat het bij BaMa ook in de meest betrokken groepen zoals de onderwijscommissie en het onderwijsbestuur vooral over praktische zaken en regelingen. *First things, first*, lijkt het motto. Eerst maar eens het onderwijs op poten zetten, dan komt de onderwijsfilosofie. Is er iets anders mogelijk in een fase waarin

met man en macht koortsachtig gewerkt wordt om een elementair en doorzichtig onderwijsprogramma en opleidingsstatuut klaar te krijgen, iets waar de aanstaande studenten recht op hebben? Rutger beseft dat zelf ook als hij, inleidend, spreekt over zijn intentie om de lange termijn inrichting van het filosofie-onderwijs te stimuleren.

Om van die lange termijn geen lange baan te maken, en mijn reactie zou in die zin kunnen worden uitgelegd, vertaal ik zijn suggesties maar even naar een onderwijssysteem waarvan de grote lijnen al elders zijn ontwikkeld en dat minstens op een aantal punten een antwoord lijkt te formuleren op zijn kritiek. Dat is het zogenaamde probleem-gestuurd onderwijs.

De opvatting dat filosofie om problemen - een bepaald soort problemen wel te verstaan - draait, is meer een open deur dan een diep inzicht. Toch zien we dat het onderwijs ook op andere

manieren kan worden georganiseerd: auteur-gecentreerd, periode-gecentreerd, thema-gecentreerd, discipline-gecentreerd, systeem-gecentreerd, stroming-gecentreerd, methode-gecentreerd, concept-gecentreerd, vaardigheid-gecentreerd en misschien nog wel meer.

Al deze benaderingen hebben hun eigen waarde en betekenis, hun impliciete onderwijsfilosofie ook, en kunnen niet zonder meer worden afgedaan als betreurenswaardige afwijkingen van het onderwijsideaal van probleem-gecentreerd onderwijs. En zelfs als het probleem-gestuurd onderwijs, na ampel debat, als grote verwinnaar uit de bus zou komen, om didactische zowel als filosofische redenen, dan nog blijft de vraag: welke problemen zijn 'echt' filosofisch en verdienen een centrale plaats in het onderwijs?

Niettemin lijkt een goed debat over de mogelijkheden om probleem-gestuurd onderwijs te ontwikkelen en op die manier mensen uit de drie disciplinegroepen rond de tafel van het

**VOORALSNOG
GAAT HET BIJ BAMA
VOORAL
OVER PRAKTISCHE
ZAKEN EN REGELINGEN.
FIRST THINGS, FIRST,
LIJKT HET MOTTO.
EERST MAAR EENS
HET ONDERWIJS
OP POTEN ZETTEN,
DAN KOMT
DE ONDERWIJSFILOSOFIE.**

onderwijs te krijgen, één manier om Rutger Claassen's initiatief voor een discussie over het filosofieonderwijs een focus te geven. Op die manier is hij zelf voorganger geworden in een debat waartoe ook ik, de tweede voorganger zagezegd, de overige filosofiedocenten graag wil uitnodigen. Waarmee ik, en dit tot slot, de vinger wil leggen op een van de interpretatieproblemen met betrekking tot Rutger's uitgangspunt, in de eerste zin geformuleerd.

De voorgangers hoeven immers niet noodzakelijk meerdere eeuwen oud te zijn. Of wel?

Bovenstaande is de repliek van Dr. Vorstenbosch op het artikel "Onderwijsfilosofie" door R. Claassen (in *De Filosoof* 19, mei 2002, p. 8 - 9). Reacties naar de.filosoof@phil.uu.nl - Red.

KUNST EN MORAAAL

In een zaaltje, dat absoluut geschikt was voor het bedrijven van filosofie (het had muren en een plafond van donker glas, zodat et de hele dag nacht-met-volle-maan leek) vond op 14 juni het FUF-symposium plaats. Het thema, kunst en moraal, zei me op het eerste gezicht vrij weinig, maar ik moet zeggen dat ik, na vier lezingen met zeer verschillende benaderingen, die desondanks fantastisch op elkaar aansloten, overtuigd ben geraakt van het belang van zowel een filosofisch helder onderscheid tussen ethiek en esthetiek, als van de beïnvloedingsmogelijkheden van deze twee op elkaar!

Door C. van Sijl

Dr. Rob van Gerwen

Onze eigen estheticus mocht de spits afbijten. Met een degelijke beschouwing van een recente discussie in *The British Journal of Aesthetics* belichtte hij de spanningsverhouding tussen een morele beoordeling van de kunst en de autonomie die de kunst claimt. Hierbij stond de vraag "wanneer gaat kunst over de schreef?" centraal en lichtte Van Gerwen zijn betoog toe met talrijke recente en tot de verbeelding sprekende voorbeelden.

Een radicale moralist beargumenteert dat de inhoud van een kunstwerk moreel beoordeeld moet worden, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de inhoud van een journalistiek artikel. Bij journa-

listiek gaat het immers om een vraag naar waarheid, in tegenstelling tot bij de kunst. Van dit moralisme bestaan ook minder radicale vormen, die een "afwegingscalculus" maken: zo kan walging ten aanzien van een kunstwerk de esthetische ervaring daarvan soms verhinderen. Als het morele argument het kunstwerk in die zin overtreft, dan kan men het niet meer als kunst beschouwen.

Als we een moreel oordeel vellen over een kunstwerk is volgens Van Gerwen het oordeelobject niet de kunsthoud, zoals de radicale moralist vindt, maar de handeling die dat kunstwerk verricht. Hij stelde voor om het kunstwerk als actor te beschouwen en het vervolgens als een morele handeling te beoordelen. Het kunstwerk is enerzijds een realisatie van de intenties van de kunstenaar, anderzijds doet het ook iets met zijn beschouwer, als het goed is tenminste. Het is een morele keuze van de beschouwer of hij in die esthetische ervaring meegaat.

Het voorbeeld van een auto-ongeluk waarvan iemand getuige is sprak boekdelen. In plaats van de beknelde verongelukte eerste hulp te verlenen, liet onze getuige zich meeslepen in een esthetische ervaring van de scene. De overgang van een morele keuze naar een esthetische ervaring is volgens Van Gerwen een morele keuze van het individu: het is niet gepast dat iemand in een dergelijke situatie alle details gaat bekijken in plaats van in actie te komen en de ambulance te bellen...

FUF - SYMPOSIUM

vervolg van p. 9

Zo kan de aanvankelijke paradox worden opgelost: de individuele kunstwerken zijn niet autonoom, maar de kunstpraktijk als geheel wel. Deze staat namelijk in zekere zin buiten de samenleving en daarom is morele verontwaardiging niet van toepassing. Het is echter wel een morele keuze om zich door een kunstwerk te laten meeslepen in een esthetische ervaring.

Dr. Piet Steenbakkers

Al in het betoog van Van Gerwen werd regelmatig teruggegrepen op Kant en ook later op de dag verscheen deze filosoof herhaaldelijk ten tonele. Daarom was deze lezing over Kant's esthetica voor menigeen een nuttige dosis achtergrondkennis en bewees Steenbakkers eens te meer de actualiteit van al die dode filosofen!

Steenbakkers verhelderde allereerst de opbouw van het kritische project van Kant voor een beter begrip van de bemiddelende rol van de esthetica: een brug tussen het causaal gedetermineerde wereldbeeld van de *Kritik der reinen Vernunft* en de benodigde vrijheid voor de mogelijkheid van morele handelingen in de *Kritik der praktischen Vernunft*. Kunst creeert een soort Spielraum, waarin het reflecterende oordeelsvermogen als het ware zelf de regels maakt.

In de esthetica gaat het om meer dan privé-oordelen over smaak. Je hebt het gevoel dat iets niet alleen voor jou mooi is, maar ook voor anderen. Bovendien, zegt Kant, is het noodzakelijk dat je geen belangen hebt bij het genieten van een kunstwerk en moet dat kunstwerk niet een bepaald doel dienen, maar toch doelmatigheid uitstralen. Kunst raakt aan de ethiek doordat deze zogenaamde doelmatigheid zonder doel ervoor zorgt dat de beschouwer naar zijn eigen innerlijk wordt teruggevoerd en zo een moraal mogelijk maakt. Daarnaast waardeert de samenleving het natuurlijk ook dat een mens een verfijnde smaak heeft...

Otto Hamer

Alhoewel deze Utrechtse kunstenaar niet filosofisch geschoold was en zijn begrippen daarom vaak vaag omlind waren, paste zijn lezing bijzonder goed in het totaal van het symposium. Een rode draad in zijn betoog was mijnheer I. Kaa, over wie al voorafgaand aan het symposium wilde speculaties de ronde deden. Steenbakkers vroeg zich al af of het misschien ging om onze Immanuel K.... Maar tijdens Hamers lezing kwam de aap uit de mouw: het was een andee manier van spreken over "I" "K", IK, zonder het subject aan te willen duiden. De mens als mens, een "in zichzelf verscheurd, zelfachtig fenomeen", aldus Hamer.

Deze mens is zichzelf en de wereld een raadsel, dat hij door middel van het maken probeert te begrijpen. In het maken van een (kunst)werk wordt van de werkelijkheid, die op zich onkenbaar is, geabstraheerd. Dit is een paradox, omdat natuurlijk een gemaakt kunstwerk ook tot de werkelijkheid gaat behoren en zo ook bij het domein van het onkenbare wordt gevoegd.

Toch is het maken voor de mens noodzakelijk om te leven en daarom is kunst volgens Hamer erotisch. De vraag of kunst autonoom is, is oneigenlijk. Strikt genomen is niets binnen een samenleving autonoom. Wel is vrijheid noodzakelijk, zowel

voor de filosofie als voor de kunst. Een kunstwerk is een afbeelding van een betere wereld, een in materie gevat verlangen.

Hamer is het met Nietzsche eens: de moraal is een nuttige leugen. We moeten daaraan voorbij. Wat schoonheid genoemd wordt, moet losgepookeld zijn van ieder ethisch oordeel. De mens legt schoonheid op aan de wereld en verklaart die wereld vervolgens voor schoon. Dit is een terugkerend principe in de lezing van Hamer: het idee dat de beschouwer in een kunstwerk de schoonheid herkent die al in hemzelf aanwezig is. Zo maakt hij zelf het kunstwerk af. Dit leek vrij veel op wat Van Gerwen aangaf, die het kunstwerk als actor zag, die een bepaalde reactie bij de beschouwer wil opwekken. Pas als het kunstwerk daarin is geslaagd is het in zekere zin voltooid...

Dr. Marcus Düwell

Het laatste woord was aan onze nieuwe hoogleraar zuivere ethiek, die, hoewel hij pas een half jaar in Nederland is, zijn lezing in goed Nederlands hield en ook vloeiend op de vragen wist in te gaan. Hij is, zoals in het interview in de vorige Filosoof te lezen stond, gepromoveerd op de relatie tussen ethiek en esthetiek. Het was dan ook geen wonder dat zijn lezing een zeer doortimmerd betoog hierover was...

De kunst levert een eigen domein voor een kritische houding tegenover de maatschappij. In de afgelopen eeuw is echter de kunst steeds minder apart van de samenleving komen staan. Denk alleen al aan aankondigingsaffiches bij de bushalte voor tentoonstellingen. Met het verdwijnen van deze differentie tussen kunst en de samenleving is ook de differentie tussen kunst en moraal in de verdwenen.

Düwell neemt eerst de esthetica onder de loep alvorens de relatie met de ethiek te bestuderen. In de esthetica wordt natuurlijk over het kunstwerk gepraat. Dit is alleen mogelijk als er consensus is over wat kunst is. Deze specifieke kenmerken van kunst zijn echter onachterhaalbaar, dus is dit een doodlopende weg. In de esthetica gaat het echter ook om een analyse van de esthetische ervaring, die al eerder deze dag onderwerp van gesprek was. Alleen deze ervaring maakt het mogelijk een kunstwerk te begrijpen, omdat je het object beschouwt omwille van het object zelf. Daarnaast opent de esthetische ervaring andere perspectieven op de wereld. Hier zien we kant opduiken, want deze vrijheid tegenover de wereld van de ervaring maakt een spel met verschillende perspectieven mogelijk. Dit levert genot op.

Hierdoor lijkt echter de differentie tussen kunst en moraal alleen groter te worden. Toch komen ze uiteindelijk weer bij elkaar, omdat bij zowel de esthetica als bij de ethiek de esthetische ervaring belangrijk is. Dat dit voor de eerste geldt, is duidelijk. De moraal echter vereist, zoals Kant heeft laten zien, dat de mens vrij is in zijn handelingen. Deze vrijheid veronderstelt een keuzemogelijkheid en om te kunnen kiezen is kennis van die mogelijkheden vereist. Deze ruimte van subjectieve handelingsvrijheid kan door de esthetische ervaring verkend worden. Zo heeft de kunst wel degelijk een rol te spelen in de moraal, namelijk doordat een vrije beschouwing van de handelingsmogelijkheden en behoeften van mensen daarin mogelijk is. Zo is dus in de binnenruimte van de esthetische ervaring amoralisme en het negeren van ethische oordelen mogelijk.

TENTAMENROOSTERS BLOK 5

TENTAMENS

	maandag 1 Juli	dinsdag 2	woensdag 3	donderdag 4	vrijdag 5
9.00 - 12.00	Kennisleer en Wetenschapsfilosofie T1 038			Argumentatietheorie T1 Rood	Staat en Individu in de Nieuwere Wijsbegeerte T1 B
14.00 - 17.00					
Deeltijd 19.00 - 22.00		Inleiding Wijsgerige Antropologie T1 038	CS Nieuwere Wijsbegeerte (1): <i>Meinong</i> T1 Rood	Argumentatietheorie T1 038	

HERTENTAMENS

	maandag 8 Juli	dinsdag 9	woensdag 10	donderdag 11	vrijdag 12
9.00 - 12.00		Inleiding Geschiedenis NW II T1: B	Inleiding Politieke en Sociale Filosofie T1: B		
14.00 - 17.00	Vrijheid en Moraal in de Nieuwere Wijsbegeerte T1: 121			Voortg. Wijsgerige Antr. T1: 121	
Deeltijd 19.00 - 22.00		Kennisleer en Wetenschapsfilosofie Unnik: 311		Voortg. Wijsgerige Antr. T1: B	

AUGUSTUSHERKANSINGEN

	maandag 26 Aug.	dinsdag 27	woensdag 28	donderdag 29	vrijdag 30
9.00 - 12.00	Kennisleer en Wetenschapsfilosofie T1: B	Argumentatietheorie (<i>voltijd en deeltijd</i>) T1: B	Inleiding Politieke en Sociale Filosofie BG 465	Staat en Individu in de Nieuwere Wijsbegeerte BG 465	Inleiding Nieuwere Wijsbegeerte II T1: B
14.00 - 17.00		Inl. Geschiedenis v.d. Nieuwere Wijsbegeerte I BG 467	Taalfilosofie T1: B		Inleiding Wijsgerige Ethiek BG 465
Deeltijd 19.00 - 22.00	Inleiding Middeleeuwen (<i>voltijd en deeltijd</i>) T1: B	Inl. Oudheid (<i>voltijd en deeltijd</i>) T1: B	Logica I (<i>voltijd en deeltijd</i>) T1: B	Inl. Wijsgerige antrop. (<i>voltijd en deeltijd</i>) T1: B	

N.B.: KIJK VOOR DE LAATSTE WIJZIGINGEN ALTIJD OP WWW.PHIL.UU.NL EN CHECK JE E-MAIL@PHIL.UU.NL!

**PER SEPTEMBER 2002 WORDT DE BACHELOR / MASTER - STRUCTUUR INGEVOERD:
KIJK OP WWW.PHIL.UU.NL/ONDERWIJS/WIJSBEGEERTE/
VOOR DE OVERGANSREGELING EN HET ONDERWIJSPROGRAMMA!**

Openingstijden onderwijsadministratie juli/aug

De onderwijsadministratie is van 15 juli t/m 16 augustus geopend op maandag t/m donderdag van 10.00 - 12.30 uur.

Het bestuursgebouw is in de betreffende periode van maandag t/m vrijdag geopend tot 19.00 uur.

Augustusherkansingen

Aangeraden wordt deze zomer zo veel mogelijk nog openstaande / onafgesloten vakken, die je wel hebt gevolgd, te halen, omdat deze volgend jaar niet meer of zeer veranderd zullen worden gegeven! Maak desnoeds persoonlijk afspraken met de desbetreffende docenten.

STRIP

JOHANVANZANTEN@WANADOONL

F

MONTY PYTHON'S PHILOSOPHER SONG

Immanuel Kant was a real pissant
 Who was very rarely stable.
 Heidegger, Heidegger was a boozy beggar
 Who could think you under the table.
 David Hume could out-consume
 Schopenhauer and Hegel,
 And Wittgenstein was a beery swine
 Who was just as schloshed as Schlegel.
 There's nothing Nietzsche couldn't teach ya
 'Bout the raising of the wrist.

John Stuart Mill, of his own free will,
 On half a pint of shandy was particularly ill.
 Plato, they say, could stick it away
 Half a crate of whiskey every day.
 Aristotle, Aristotle was a bugger for the bottle,
 Hobbes was fond of his dram,
 And Rene Descartes was a drunken fart:
 "I drink, therefore I am"
 Yes, Socrates, himself, is particularly missed;
 A lovely little thinker but a bugger when he's pissed!

Colofon

Hoofdredactie: Claartje van Sijl i.s.m. Floris van den Berg

Eindredactie: Wendy Roosenburg

Vormgeving: Carlo Ierna i.s.m. Karen Groeneveld

De redactie:

Is hard op zoek naar nieuwe leden!

De Filosoof Nr. 20

oplage: 500

De deadline voor Nr. 21 is 1 September

Kopij kan ingeleverd worden via de *De Filosoof*-Folder in *Students General*, het postvakje bij de administratie of e-mail aan de.filosoof@phil.uu.nl

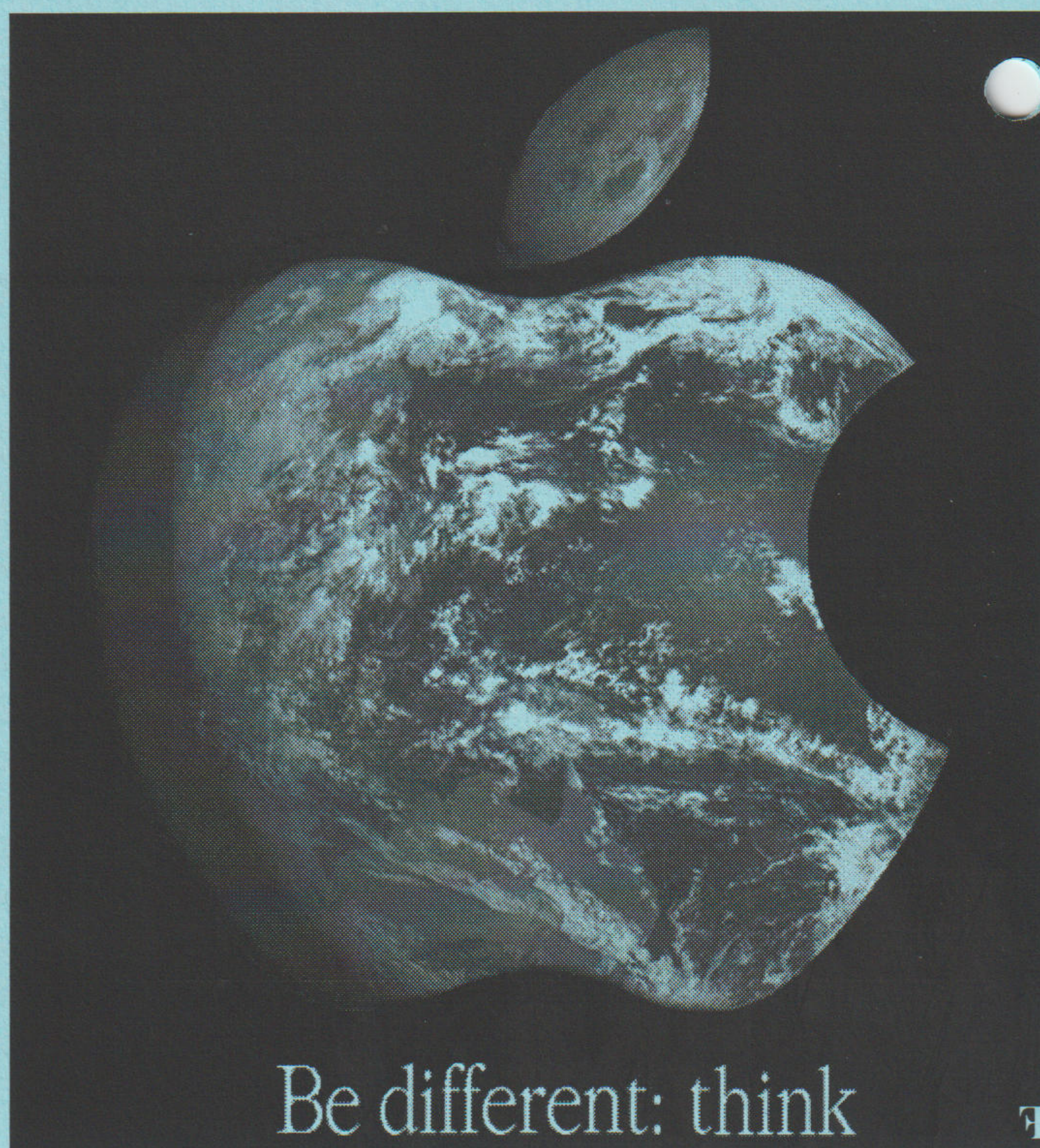
De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te wijzigen of in te korten.

Uitgave van de FUF & de Faculteit Wijsbegeerte

Heidelberglaan 8

3584 CS Utrecht

TOT SLOT

Be different: think

F